

Nr 722

Av herr andre vice talmannen Cassel m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 14, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, m. m.

(Lika lydande med motion nr 633 i Första kammaren)

Enligt 46 § 2 mom. kommunalskattelagen äger gift kvinna som haft inkomst av rörelse eller av eget arbete åtnjuta ett avdrag av 300 kronor. Har hon barn under 16 år åtnjuter hon därutöver avdrag med 20 % av inkomsten, dock tillsammans med det s. k. bottenavdraget å 300 kronor sammanlagt högst 2 000 kr. I det fall hustrun biträder mannen i dennes förvärvsverksamhet är mannen berättigad till ett avdrag å 300 kronor. Ensam barnförsörjare åtnjuter numera samma s. k. förvärvsavdrag som gift kvinna med hemmavarande barn under 16 år. Detta gäller även ensam man med hemmavarande sådant barn.

Förvärvsavdraget infördes ursprungligen i syfte att mildra sambeskattningsverkan. Avdraget var då obetydligt till beloppet och helt oberoende av förekomsten av minderåriga barn. Det var först efter det förslag härom framförts av sambeskattningsakkunniga — såsom ett provisorium år 1947 och därefter 1949 såsom definitivt förslag — som förekomsten av barn fick betydelse med avseende å förvärvsavdragets storlek. Sin nuvarande utformning fick detta avdrag för gifta kvinnors del genom beslut av 1960 års riksdag och för ensamma barnförsörjare genom beslut av 1962 års höstriksdag.

Det får numera anses allmänt erkänt att förvärvsavdraget är avsett att vara ett omkostnadsavdrag. En moder som har förvärvsarbete utanför hemmet liksom ensam manlig barnförsörjare är nödsakad att vidtaga vissa kostnadskrävande åtgärder för barnens tillsyn och vård för att över huvud taget ha möjlighet att förvärva inkomst. Avdraget utgör alltså ett led i ett skattesystem byggt på skatteförmågeprincipen. Det har tillkommit för att åstadkomma rättvisa i beskattningen.

Från dessa utgångspunkter bör förvärvsavdraget betraktas. I och för sig borde det utgå med samma belopp som de verkliga kostnaderna för barns omhändertagande. Uppenbarligen skulle det emellertid ställa sig mycket besvärligt och tidsödande för taxeringsmyndigheterna att i samtliga de fall det här är fråga om ingå på en bedömning av storleken av de

verkliga kostnaderna för barnen på grund av försörjarens frånvaro från hemmet. Där hemhjälp anlitas måste t. ex. kontrolleras huruvida denna icke avsåg även annat än de nödiga kostnaderna för barnens omhändertagande. Det synes oss som om komplikationerna här skulle bli alltför stora. Oavsett att från principiell synpunkt berättigad kritik kan riktas mot det nuvarande schablonmässiga systemet finner vi oss därför inte här kunna förorda en fullständig övergång till avdragsrätt på grundval av de verkliga kostnaderna.

Eftersom förvärvsavdraget är ett omkostnadsavdrag bör det i och för sig vara "neutralt" vid den bedömning den förvärvsarbetande modern gör, när hon tar ställning till frågan om att eventuellt skaffa sig arbete utom hemmet. Det får med andra ord varken vara för litet eller för stort. Är schablonavdraget för generöst tilltaget får avdraget lätt den verkan att den gifta modern därav påverkas att söka arbete utom hemmet. Den extra favör hon erhåller genom det för höga avdraget är att jämställa med en premie. Detta kan även ha psykologiska verkningar, nämligen om allmänheten bibringas den uppfattningen att avdraget har sin grund i en statens önskan att få ut gifta mödrar på arbetsmarknaden. Är å andra sidan schablonavdraget för snålt tillmätt finner den gifta kvinnan det föga lönande att ikläda sig de kostnader för barnens vård som hon finner nödvändiga men vilka hon icke får avdrag för vid beskattningen. Antingen avstår hon då från att skaffa sig arbete, fast hon måhända i och för sig skulle vilja göra det, eller också kan den bristande avdragsrätten gå ut över barnets vård. Förvärvsavdraget är sålunda icke i något av dessa två fall neutralt.

Förvärvsavdraget når nu sitt maximum vid en inkomst av 8 500 kr. Det anses sålunda att den skattskyldige då är sysselsatt utom hemmet under hela året. Med gällande kostnader för anskaffande av hjälp i hemmet är det uppenbarligen otillräckligt med 2 000 kr. för år, även om sådan hjälp avser det minsta möjliga. Också för det fall att den skattskyldige på annat sätt ordnar för tillsyn av barnet torde man kunna utgå från att kostnaderna ofta blir högre än 2 000 kr. Med hänsyn härtill vill vi förorda en höjning av maximibeloppet för avdrag utan särskild prövning från 2 000 till 3 000 kr.

Om man sålunda tillämpar en schablonregel för flertalet fall bör prövning kunna företagas för de fall som återstår och där kostnaderna kan vara högre än 3 000 kr. Vi föreslår att barnförsörjare som kan styrka högre kostnader än 3 000 kr. skall få avdrag härför, dock med samma begränsning som för underliggande inkomster, nämligen inom ramen för 20 % av inkomsten.

Där s. k. faktisk samtaxering förekommer, d.v.s. där hustrun biträder mannen i dennes förvärvsverksamhet, erhåller han avdrag med 300 kr. De

förvärvskällor det här gäller är inkomst av jordbruksfastighet och inkomst av rörelse. Avdraget blir icke högre för det fall att minderåriga barn finns i familjen.

I och för sig är det otillfredsställande att avdragets storlek skall vara beroende av vem av makarna som formellt driver verksamheten. Om t. ex. en hustru biträder mannen i dennes affär, kan uppenbarligen de härav föranledda kostnaderna för barnens omhänderthavande bli lika stora som om hon själv driver denna rörelse utanför hemmet. Å andra sidan torde man inte här kunna tillämpa någon schablonmetod. Vi föreslår därför att förvärvsavdraget vid faktisk samtaxering skall, där minderåriga barn finnes, kunna utgå med högre belopp än 300 kr., under villkor att det kan styrkas att hustruns kostnader för barnens omhänderthavande överstigit nämnda belopp. Avdrag bör då få åtnjutas för de verkliga kostnaderna, dock även här inom ramen för 20 % av värdet av hustruns arbete. En uppskattning av detta arbete måste alltså ske.

Såsom framgår av det föregående åtnjuter gift kvinna med minderåriga barn, vilken haft inkomst av jordbruksfastighet, icke det förhöjda förvärvsavdraget. Anledningen härtill torde bl. a. vara att jordbruksarbetet har en närmare lokal anknytning till hemmet än förvärvsarbete i övrigt. Detta bör emellertid inte hindra att sådan hustru får högre avdrag än 300 kr., därest hon kan styrka att hennes verkliga kostnader för barnens omhänderthavande under tid då hon är sysselsatt i jordbruket varit större än nämnda belopp. Vi föreslår att samma system tillämpas här som vid faktisk samtaxering.

De förslag vi ovan lagt fram syftar till att ernå en rättvisare beskattning av förvärvsarbetande kvinnor med minderåriga barn. Effekten av våra förslag torde emellertid även bli produktionsfrämjande. I den mån skatten lättas kan nämligen benägenheten hos gifta kvinnor att taga förvärvsarbete antagas bli större. Väsentligast i detta hänseende vore emellertid en sänkning av progressiviteten, vilken fråga vi tagit upp i annat sammanhang.

Aberopande det anförda hemställer vi,

att riksdagen måtte besluta,

att förvärvsavdragets maximum skall höjas från 2 000 till 3 000 kr., med rätt för den som kan styrka högre kostnader för barnens omhänderthavande än 3 000 kr. att inom ramen för 20 % av inkomsten få avdrag härför, samt

att förvärvsavdraget för gift kvinna som haft inkomst av jordbruksfastighet liksom avdraget vid s. k. faktisk samtaxering skall, där hustrun haft hemmavarande barn under 16 år och styrkta kostnader för barnens omhänderthavande som överstiger 300 kr., medges för de verkliga kostnaderna,

dock högst med 20 procent av det värde vartill hustruns arbete uppskattas,
samt på grund härav antaga följande

Förslag

till

lag om ändrad lydelse av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Härigenom förordnas att 46 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

46 §.

3 mom. Har kvinna med hemmavarande barn under 16 år haft inkomst av rörelse, vari hon varit verksam i ej blott ringa omfattning, eller inkomst av eget arbete, må hon åtnjuta avdrag med 300 kr. och därjämte utan särskild prövning med 20 procent av nämnda inkomst, sammanlagt dock högst med 3 000 kr. Kan den skattskyldige styrka att hennes verkliga kostnader för barnens omhändertagande överstigit 3 000 kr. må hon åtnjuta avdrag för dessa kostnader intill ett belopp motsvarande 20 procent av inkomsten. Gift kvinna, som icke har hemmavarande barn under 16 år, må, därest hon levt tillsammans med sin man och haft inkomst som nyss sagts, åtnjuta avdrag med 300 kr. Kvinna, som haft inkomst av jordbruksfastighet och utfört arbete i förvärvskällan till minst 300 kronors värde, må, därest hon antingen varit gift och levt tillsammans med sin man eller ock haft hemmavarande barn under 16 år, åtnjuta avdrag enligt vad som sägs i tredje stycket beträffande gift man.

Vad i — — — eller frånskild.

Har gift man, som levt tillsammans med sin hustru, haft inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse och har hustrun utfört arbete i förvärvskällan till ett värde av minst 300 kr., må mannen åtnjuta avdrag med nämnda belopp. Har hustrun haft hemmavarande barn under 16 år och kan det styrkas, att de verkliga kostnaderna för barnens omhändertagande överstigit 300 kr. må mannen åtnjuta avdrag för dessa kostnader, dock högst med ett belopp motsvarande 20 procent av det värde vartill hustruns arbete uppskattas.

Avdrag enligt detta moment må åtnjutas endast av den som under större delen av beskattningsåret varit här i riket bosatt. Avdraget må åtnjutas endast om och i den mån den inkomst som berättigar till avdrag därtill förslår och må för skattskyldig eller, om skattskyldig varit gift och levt tillsammans med sin make och icke haft hemmavarande barn under 16 år,

för makarna tillsammans icke överstiga 300 kr. Har skattskyldig haft hemmavarande barn under 16 år må avdraget för skattskyldig eller för makarna tillsammans icke utan prövning överstiga 3 000 kr. Där avdraget beräknas med hänsyn till de verkliga kostnaderna för barnens omhändertagande må de för skattskyldig eller för makarna tillsammans icke överstiga dessa kostnader.

Avdrag enligt — — — sagda kommun.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1966; dock att äldre bestämmelser fortfarande skola gälla i fråga om 1966 års taxering samt i fråga om eftertaxering för år 1966 eller tidigare år.

Stockholm den 9 februari 1965

Leif Cassel

Gösta Bohman

Rolf Eliasson

Tage Magnusson

Eric Nilsson

Hans Nordgren

Bo Turesson

Karin Wetterström